

Åland demilitariserat i 150 år

Bertil Jobeus

Sveriges Generalkonsul på Åland

Publicerat i Västervikstidningen 30.01.2006

Landskapet Åland firar i mars i år ett lite ovanligt jubileum: 150 år av demilitarisering, vilket innebär att militär inte får uppehålla sig här och att Åland inte får befästas. Åland är även neutraliserat och får alltså inte bli en krigsskådeplats.

Åland var som alla vet en del av det svenska riket fram till kriget 1808-09, då Sverige i freden i Fredrikshamn tvingades avträda Finland och Åland till Ryssland. Åland blev plötsligt Rysslands yttersta utpost i väster nära arvfjenden Sveriges huvudstad. Ryssarna utnyttjade denna ställning genom att bygga på Ålands östra sida den enorma fästningen Bomarsund. Under Krimkriget i mitten av 1800-talet slog engelska och franska flottstyrkor till mot Bomarsund. En aktion som tvingade ryssarna i Parisfreden att göra Åland demilitariserat.

Intressant att notera är att fransmännen och engelsmännen inledningsvis enligt historikerna erbjöd Sverige att återta Åland. Sverige sade nej av rädsla för Ryssland. Sverige uppfattade att ryska riket riktade sin pistol mot Sveriges hjärta.

Denna 150-åriga demilitarisering har med åren stärkts. Finland fick genom beslut 1921 av Nationernas Förbund statsuveränitet över Ålandsöarna mot att Sverige fick garantier för att Åland inte skulle bli ett militärt hot och att ålänningarna fick självstyrelse och garantier för bevarandet av svenska språket och kulturen.

Mer än 80 år efter den så kallade Ålandsöverenskommelsen är företrädare för svenska regeringen nöjda med hur frågan sköts av Finland. Utrikesminister Sten Andersson sade i riksdagen för 20 år sedan att svenska regeringen håller fast vid sin uppfattning att de uttryckliga förpliktelser som Finland har gentemot Sverige alljämt består. Dåvarande svenske utrikesministern tillfogade samtidigt att hans syn är att de finländska myndigheterna sedan länge skött frågor om ålänningarnas svenska språk och kultur på ett föredömligt sätt.

Det råder rätt stor samsyn bland folkrättsexperter om att den åländska demilitariseringen inte kan ifrågasättas, trots de förändringar som skett i Ålands politiska omgivning. Det finns dock jurister som har en avvikande mening. Förslag har kommit om att inbjuda fler länder att bli parter.

En finländsk säkerhetspolitisk forskare, Teija Tiilikainen, spekulerar i att om de länder som ingår i Ålandsöverenskommelsen skulle vilja upphäva Ålands demilitarisering kan "det förmodligen bara vara ålänningarna själva och eventuellt Sverige som skulle motsätta sig det".

Men som det ser ut i dag, 150 år efter beslutet om ett demilitariserat Åland, finns nog inga tecken i skyn som tyder på att denna fråga skulle vara aktuell. Ålands fredsinstitut kan därför minst ett par gånger under detta år uppmärksamma 150-årsjubileét med seminarier och "Ryska dagar på Bomarsund" denna gång dessbättre med ryska kulturarbetare.

På tal om arbetare titulerar sig i Ålands telefonkatalog chefen för Ålands fredsinstitut Robert Jansson som "fredsarbetare". Tänker be företaget Eniro ta den titeln för mig också i Gamlebykatalogen.